

Nyhetsvanor under coronapandemin

Ulrika Andersson

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Innehåll

Introduktion.....	1
Nyhetsvanor under coronapandemin	2
Stärkt position för public service och TV4	2
Minskad digital klyfta mellan yngre och äldre under pandemin	6
Referenser.....	7
SOM-undersökningen om coronaviruset 2020	8
Svarsfrekvens och representativitet	8
Procentskattningar och felmarginaler	9

Introduktion

I mars 2020 stod det klart att världen drabbats av en ny pandemi orsakad av det som i folkmun beskrivs som coronaviruset. Sjukdomen som orsakas av viruset – covid-19 – har spridit stor oro och osäkerhet i samhället. Pandemin har fått omfattande konsekvenser för såväl människors hälsa som för världsekonomin och många menar att den också kan komma att få stora konsekvenser för demokrati, utveckling, välbefinnande och frihet.

För att dokumentera det unika skeende som Sverige befinner sig i, har SOM-institutet genomfört en stor tvärsnittsstudie med ett tematiskt innehåll som belyser coronapandemin utifrån olika aspekter. Syftet har varit att fånga befolkningens reaktioner, åsikter och beteenden mitt under krisens akuta skede och begynnelse. I fokus står människors uppfattningar om viruspandemin och de vidtagna åtgärderna, förtroende för myndigheter, politiker och centrala aktörer, deras informationsinhämtning och deras syn på framtiden inom olika områden inklusive ekonomi, konsumtion och hälsa. Undersökningen genomfördes under april-juni 2020.

Den här rapporten är en del av SOM-institutets tematiska rapportserie med fokus på coronapandemin. I rapporten bidrar docent Ulrika Andersson, forskare och biträdande föreståndare vid SOM-institutet, med analyser av hur användningen av nyhetsmedier har förändrats i olika samhällsgrupper under pandemins inledande fas.

Övriga rapporter i temaserien finns publicerade på SOM-institutets hemsida, www.gu.se/som/corona

Nyhetsvanor under coronapandemin

Ulrika Andersson

Nyhetsbärande medier spelar en viktig roll i samhället. Det gäller inte minst i tider av kris. Den pågående coronapandemin har ökat behovet av information och nyheter om dess utbredning och konsekvenser. Det är tydligt när människors nyhetsvanor under pandemins inledande fas jämförs med hur vanorna såg ut före pandemins utbrott. I fokus för analysen står skillnader och likheter i hur olika åldersgrupper väljer att ta del av nyhetsmedier.

Stärkt position för public service och TV4

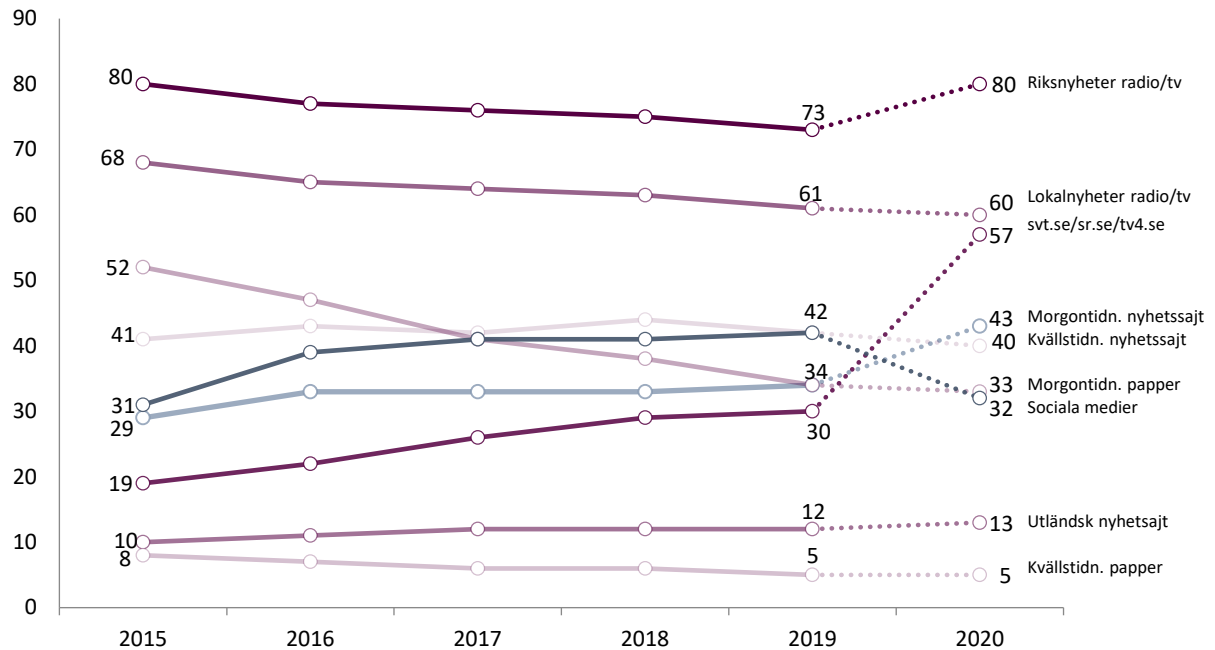
Under pandemin har den regelbundna användningen av nationella nyhetssändningar i radio och tv respektive morgontidningarnas nyhetssajter ökat (figur 1). Morgontidningarna har våren 2020 nått sin hittills högsta nivå i SOM-undersökningarna, med 43 procent regelbundna användare. I samband med coronapandemin överstiger dessutom andelen som vänder sig till morgontidningssajterna den regelbundna läsningen av morgontidningar på papper.

Den största förändringen står dock public serviceaktörernas och TV4:s respektive nyhetssajter för. Jämfört med hösten 2019 har andelen som minst tre dagar i veckan vänder sig till svt.se, sr.se och tv4.se för att ta del av nyheter fördubblats, från 30 till 57 procent (figur 1). Förmodligen förklaras den kraftiga uppgången till viss del av de dagliga myndighetsgemensamma pressträffar som direktsänts på exempelvis Sveriges Televisions och TV4:s sajter. Analyser av användningsdata från MMS, som mäter tittande på linjär tv respektive tittande på nyhetsinslag på olika nyhetssajter, visar en tydlig uppgång i räckvidden för direktsändningar på svt.se och tv4.se under "coronavåren" 2020 (Andersson, 2020).

Medan användningen av utländska nyhetssajter respektive svensk kvällspress nyhetssajter har förblivit stabil under pandemins första månader, har den regelbundna användningen av nyheter i sociala medier gått ner (figur 1). Andelen svenskar som tar del av nyheter i sociala medier minst 3 dagar i veckan har minskat från 42 procent hösten 2019 till 32 procent våren 2020. Det är en trend som kunnat ses även i andra länder (Reuters Institute, 2020).

Figur 1 Nyhetsanvändning minst 3 dagar/vecka 2015–2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

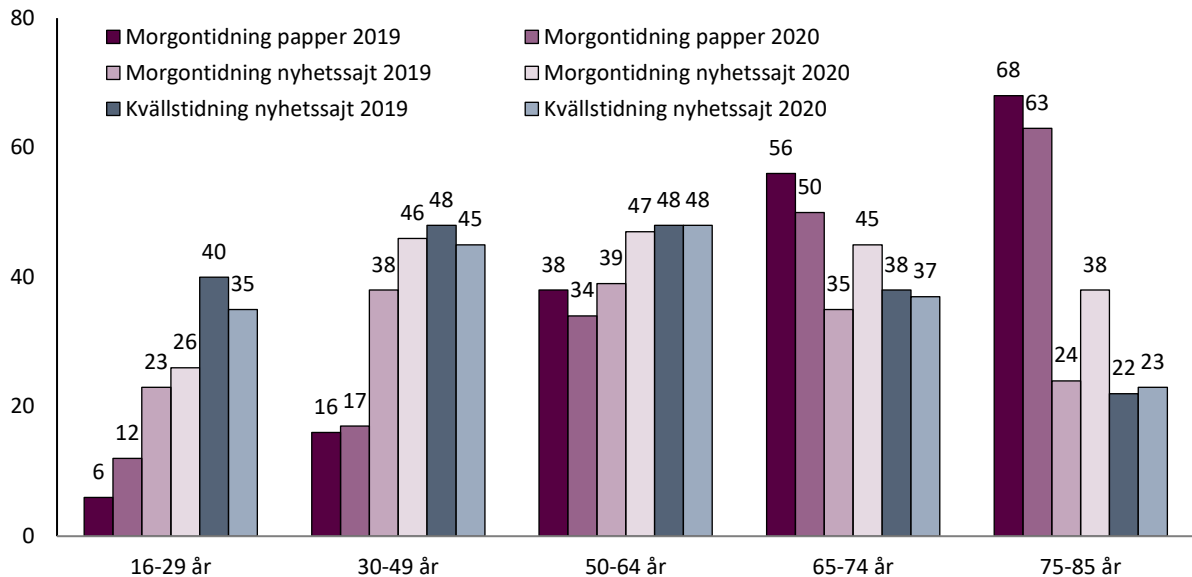

Kommentar: Lokalnyheter=Sveriges Radio P4, SVT lokala nyheter. Riksnyheter=Rapport, Aktuellt, TV4 Nyheterna, SR Ekot, nyheter i SR P3. Kvällstidningssajter inkluderar 2020 'Aftonbladet TV'. Antal svar är 10 068 år 2019 och 2 549 år 2020.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2015–2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

För morgontidningar på papper skiljer sig situationen beroende på vilken åldersgrupp som står i fokus. Bland unga under 30 år har andelen regelbundna läsare ökat under pandemin, om än från en mycket låg nivå, medan läsningen har minskat något bland personer över 65 år (figur 2). I samtliga åldersgrupper kan en ökad användning av morgontidningarnas nyhetssajter ses. Störst är förändringen bland 75–85-åringar, där andelen regelbundna användare har ökat från 24 till 38 procent. Men också bland 30–64-åringar kan en relativt tydlig ökning noteras, från i genomsnitt 39 till 47 procent. Användningen av kvällstidningarnas nyhetssajter är däremot i huvudsak oförändrad, med undantag för hos de yngsta där en viss minskning har skett.

Figur 2 Användning av morgon- och kvällstidningar minst 3 dagar/vecka i olika åldersgrupper 2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

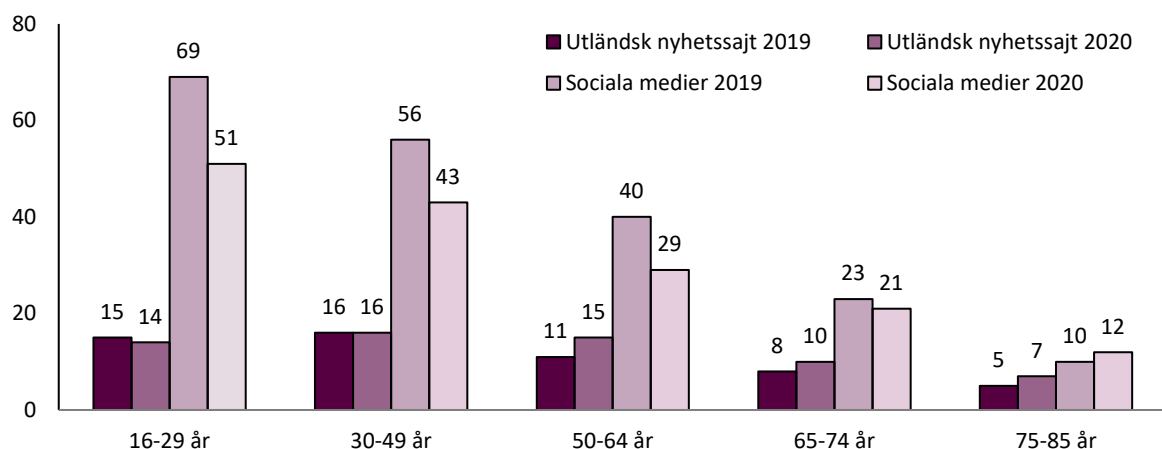

Kommentar: Morgontidningar på papper inkluderar dagliga gratistidningar. Kvällstidningars nyhetssajt är 2020 inklusive Aftonbladet TV. Minsta antal svar på gruppnivå är 1 516 år 2019 och 322 år 2020 (16–29-åringar).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Användningen av utländska nyhetssajter har ökat något bland 50–64-åringar men är i övrigt oförändrad bland övriga grupper. För nyhetskonsumtion i sociala medier syns däremot en påtaglig minskning bland personer yngre än 65 år (figur 3). I gruppen 16–29-åringar har andelen regelbundna användare minskat från 69 till 51 procent och bland 30–49-åringar har andelen gått från 56 till 43 procent. Också 50–64-åringar har minskat sin användning, från 40 till 29 procent regelbundna användare, medan de äldsta åldersgrupperna ligger kvar på en oförändrad nivå.

Figur 3 Användning av utländska nyhetssajter samt nyheter i sociala medier minst 3 dagar/vecka i olika åldersgrupper 2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

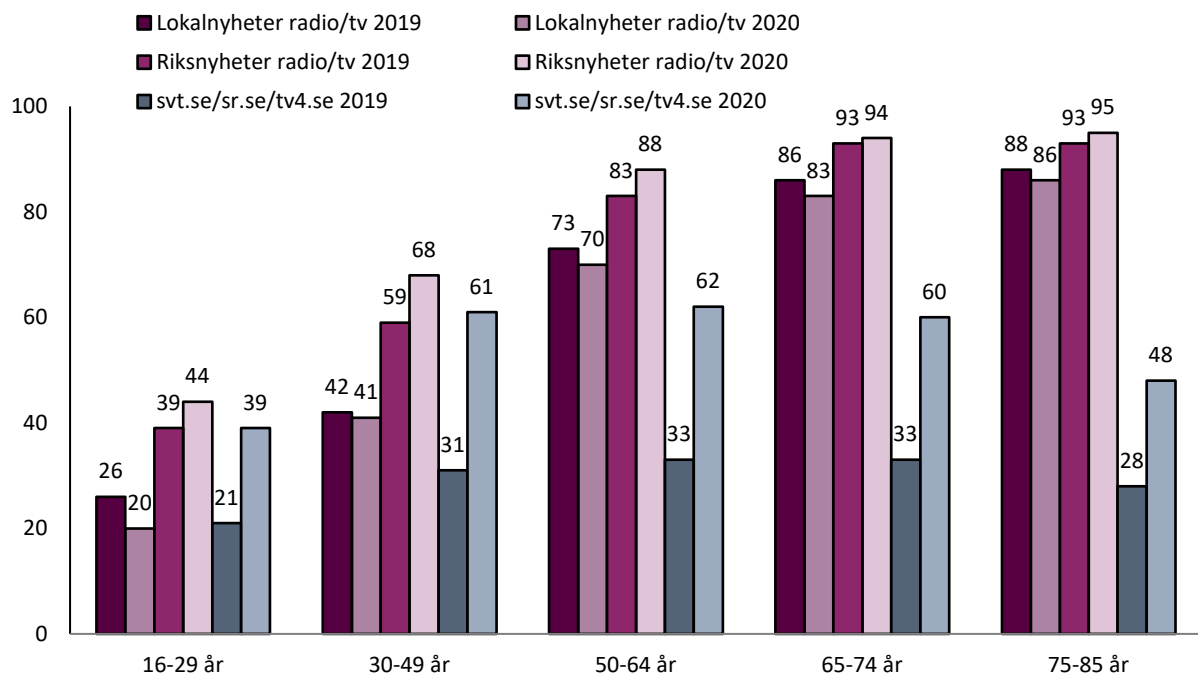
Kommentar: Minsta antal svar på gruppnivå är 1 516 år 2019 och 322 år 2020 (16–29-åringar).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Intresset för nationella nyhetssändningar i radio och tv har stärkts i alla åldersgrupper mellan 16–64 år. Exempelvis har andelen regelbundna tittare och lyssnare ökat från 59 till 68 procent (figur 4). Bland 65–85-åringar ligger användningen stabilt på en fortsatt mycket hög nivå. För de lokala nyhetssändningarna i radio och tv ses endast små förändringar mellan hösten 2019 och våren 2020 och endast bland 16–29-åringar är förändringen signifikant. I samtliga åldersgrupper finns däremot en signifikant ökning av andelen som regelbundet tar del av nyheter från SVT:s, Sveriges Radios och TV4:s sajter. Bland 16–74-åringar har andelen nästan fördubblats: från 21 till 39 procent bland de yngsta och från strax över 30 till strax över 60 procent bland 30–74-åringar. I den äldsta gruppen, 75–85-åringarna, syns en ökning från 28 till 48 procent. Bland dessa äldre tar majoriteten, 35 procentenheter, regelbundet del av *samtliga* av de tre sajterna svt.se, tv4.se och sr.se. Det indikerar att det bland äldre har funnits ett stort behov att hålla sig uppdaterad om situationen i samhället. Mönstret är inte unikt för Sverige utan har även kunnat skönjas i studier från andra länder (Pew Research Center, 2020; Reuters Institute, 2020).

Figur 4 Användning av radio och tv:s nyhetssändningar respektive nyhets sajter minst 3 dagar/vecka i olika åldersgrupper 2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

Kommentar: Lokalnyheter=Sveriges Radio P4, SVT lokala nyheter. Riksnyheter=Rapport, Aktuellt, TV4 Nyheterna, SR Ekot, nyheter i SR P3. Minsta antal svar på grupp nivå är 1 516 år 2019 och 322 år 2020 (16–29-åringar).

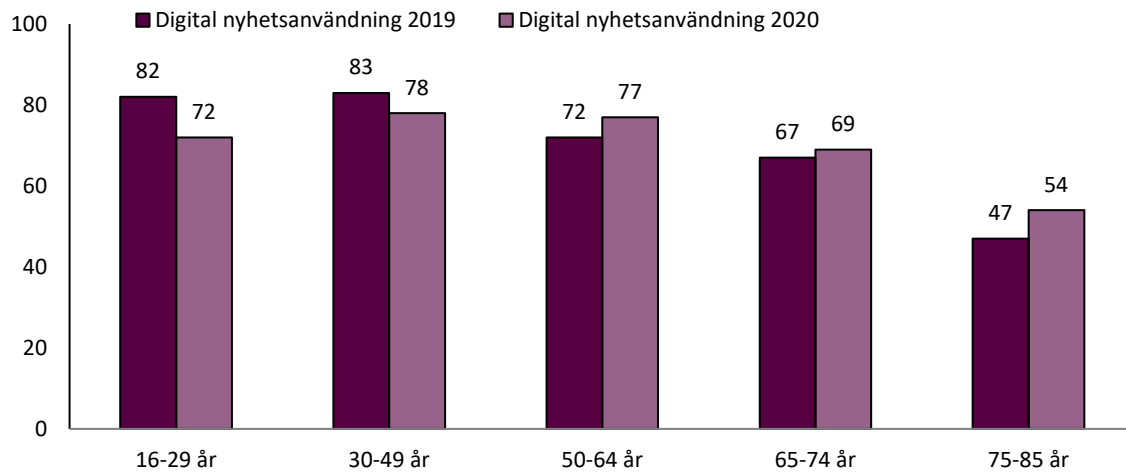
Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Minskad digital klyfta mellan yngre och äldre under pandemin

Den sammantagna bilden av hur nyhetsvanorna har förändrats under pandemin pekar således i delvis olika riktning beroende på vilken åldersgrupp och vilka medier som jämförs. Bilden som framträder är dock att den digitala klyftan i befolkningens nyhetskonsumtion har minskat något i samband med coronapandemin. Det beror framför allt på att unga och yngre medelålders samlade användning av webbaserade nyhetsmedier har minskat något, då i synnerhet när det gäller nyhetskonsumtion på sociala medieplattformar, samtidigt som de digitala vanorna har stärkts bland personer över 75 år. Hösten 2019 var den digitala klyftan mellan yngre och äldre 36 procentenheter, att jämföra med 24 procentenheter under coronavåren 2020.

Figur 5 Samlad digital nyhetsanvändning minst 3 dagar i veckan i olika åldersgrupper 2019 samt under coronapandemin 2020 (procent)

Kommentar: Digital nyhetsanvändning avser morgontidningars nyhetssajter, kvällstidningars nyhetssajter inklusive Aftonbladet TV, nyheter i sociala medier, utländska nyhetssajter, svt.se, sr.se samt tv4.se. Minsta antal svar på gruppnivå är 1 516 år 2019 och 322 år 2020 (16–29-åringar).

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019 och SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.

Referenser

Andersson, U. (2020). Nyhetsvanor i normaltids och kristid. Stockholm: Myndigheten för press, radio och tv.

Pew Research Center (2020). Older Americans continue to follow COVID-19 news more closely than younger adults. Publicerad 22 april 2020.
<https://www.journalism.org/2020/04/22/older-americans-continue-to-follow-covid-19-news-more-closely-than-younger-adults/> (Besökt 2020-09-22).

Reuters Institute (2020). *Digital News Report*. University of Oxford.
https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf (Besökt 2020-09-22).

SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje år sedan 1986 de nationella SOM-undersökningarna. Syftet med undersökningarna är att kartlägga svensk opinion och belysa hur svenska folkets vanor och attityder förändras över tid. SOM-institutet är en centrumbildning vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och är sedan 2017 även inrättat som en fakultetsgemensam forskningsinfrastruktur vid samhällsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet. SOM-institutets undersökningar genomförs i samverkan med forskare från olika discipliner, främst inom samhällsvetenskap.

I samband med utbrottet av den omfattande coronapandemin genomförde SOM-institutet en specialundersökning – SOM-undersökningen om coronaviruset 2020. Undersökningen skickades ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av den svenska befolkningen. Urvalsramen innefattade alla svenska och utländska medborgare med sin primära adress i Sverige och som är mellan 16 och 85 år. Det totala urvalet om 6 000 personer delades in i tre jämnstora grupper vilka fick formulären tillsänt sig vid tre olika datum, för att på så vis fånga en längre period av coronavirusets konsekvenser. Våg 1 skickades ut den 14 april 2020, våg 2 den 27 april 2020 och våg 3 den 11 maj 2020. Under fältperioden genomfördes en serie påminnelser via post och SMS. Fältarbetet avslutades 28 juni 2020. Formuläret innehöll 16 sidor med frågor.

SOM-undersökningen om coronaviruset genomfördes med både pappers- och webbenkäter i samarbete med *Institutet för Kvalitetsindikatorer (Indikator)*. Indikator svarade för utskick av pappersformulär och påminnelser, datauppläggning samt administration av webbenkät och sms-påminnelser. Papperssvaren lästes av optiskt med hjälp av en scanner. SOM-institutet har stått för framtagning av frågeformulär och annat informationsmaterial samt kodning av öppna svar och iordningställande av den slutgiltiga datamängden inklusive variabler för öppna frågor och särskilt byggda variabler.¹

Svarsfrekvens och representativitet

Av det ursprungliga urvalet på totalt 6 000 personer var det 2 549 personer som besvarade och skickade in formuläret vilket motsvarar en nettosvarsfrekvens på 44 procent². Ungefär en tredjedel av svaren kom in via webben. Det är en fördubbling av andel webbsvar jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019. Enligt utvärderingar så har dock inte svars kvaliteten påverkats av den ökade andelen webbsvar. Vilka som svarar och vilka som inte

¹ Ansvariga forskare för undersökningen har varit Ulrika Andersson och Anders Carlander.

Undersökningsledare har varit Klara Wärnlöf Bové, tillsammans med biträdande undersökningsledare Elisabeth Falk, Frida Sandelin och Marcus Weissenbilder.

² I nettosvarsfrekvensen har det så kallade naturliga bortfallet, motsvarande 3 procent, definierats bort Se vidare tabell i.

svarar på en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Analyser visar att den demografiska representativiteten i svarsgruppen är relativt god. Representativiteten avseende kön och ålder samt födelse-land är däremot något skev. Män, yngre personer samt människor födda i utomeuropeiska länder tillhör de grupper som är sämre representerade bland de svarande. Jämfört med den nationella SOM-undersökningen 2019 är det framför allt en mindre andel män som svarade på SOM-undersökningen om coronaviruset 2020.³

Tabell 1 Svarsfrekvens och bortfall i SOM-undersökningen om coronaviruset 2020

Bruttourval	6 000
Naturligt bortfall	178
Nettourval	5 822
Antal svarande	2 549
Svarsandel (netto)	44 %

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; bortrest under fältperioden; bosatt/studerar/arbetar utomlands; ej svensktalande; sjuk, institutionell vård; fysiskt eller mentalt oförmögen att svara, ej kommunicerbar; avliden.

Procentskattningar och felmarginaler

SOM-undersökningarna bygger på ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen 16–85 år. Resultat från sådana urvalsundersökningar är alltid förknippade med en osäkerhet som kan uttryckas i form av en felmarginal. Med hjälp av en felmarginal går det att beräkna ett konfidensintervall kring till exempel en procentskattning. Vi kan förvänta oss att procenttalet för hela populationen befinner sig inom konfidensintervallet i 95 fall av 100 i en tänkt situation med många upprepade mätningar. Att vara medveten om felmarginalen gör att vi lättare undviker att dra slutsatser om förändringar eller gruppskillnader som enbart beror på slumpen. Tabellen nedan ger några exempel på hur stor felmarginalen är vid olika gruppstorlekar och procentskattningar.

Tabell 2 Lathund för procentskattningar vid olika gruppstorlekar (felmarginaler och procentenheter)

Skattning	100	200	400	800	1 000	2 000
50 procent	±9,8	±6,9	±4,9	±3,5	±3,1	±2,2
30 procent	±9,0	±6,4	±4,5	±3,2	±2,8	±2,0
10 procent	±5,9	±4,2	±2,9	±2,1	±1,9	±1,3
6 procent	±4,7	±3,3	±2,3	±1,6	±1,5	±1,0
2 procent	±2,7	±1,9	±1,4	±1,0	±0,9	±0,6

³ För en mer detaljerad redovisning, se metodrapporten om SOM-undersökningen om coronaviruset 2020 på www.gu.se/som/corona.

Avrapportering av resultat från den extrainsatta SOM-undersökningen om coronaviruset som genomfördes under april, maj och juni 2020. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har genomfört årligen återkommande samhälls- och opinionsundersökningar sedan 1986.

SOM-institutet | Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg
031 786 3300 | info@som.gu.se | www.gu.se/som-institutet

